

V. ÖZEL KONULAR

V.1. Faiz Koridoru ve Kredi-Mevduat Faiz Farkı İlişkisi

Gelişmiş ülkelerde uygulanan genişletici para politikalarının etkisiyle artan küresel likidite ve küresel ekonomide devam eden belirsizlik ortamı gelişmekte olan ülkelere sermaye akımlarının oynak bir yapı sergilemesine neden olmaktadır. Söz konusu küresel koşullar Türkiye’de de aşırı kredi büyümesine ve döviz kurlarında dalgalanmalara yol açma riski taşımaktadır. Bu gelişmelere paralel olarak makro finansal riskleri azaltmak amacıyla 2010 yılı sonlarından itibaren TCMB tarafından yeni bir politika çerçevesi uygulamaya konmuştur. Bu çerçevede krediler ve döviz kuru gibi değişkenler yakından takip edilmekte ve finansal istikrarın önemli bir bileşeni olarak özellikle kredi büyümesine büyük önem atfedilmektedir. Kredi büyümesinin iktisadi dinamiklerle uyumlu gerçekleşmesi amacıyla da likidite yönetimi, zorunlu karşılıklar ve faiz politikaları bir arada kullanılmaktadır.

TCMB fiyat istikrarından ödün vermeden finansal istikrarı desteklemek amacıyla yeni politika araçları geliştirmiş ve uygulamaya koymuştur. Yeni politika stratejisi çerçevesinde geliştirilen araçlardan biri de faiz koridorudur. Türkiye’de faiz koridorunun kullanımı geleneksel enflasyon hedeflemesi uygulayan merkez bankalarından ayrılmaktadır. Geleneksel uygulamada faiz koridoru politika faizi etrafında simetrik ve (genelde değişmeyen) dar bir bant olarak tanımlanmakta ve piyasa faizlerinin politika faizinden belirgin şekilde sapmasını engellemek amacıyla kullanılmaktadır. Diğer bir ifadeyle standart uygulamada faiz koridoru pasif bir rol üstlenmektedir. TCMB’nin mevcut sisteminde ise faiz koridoru aktif bir araç olarak kullanılmaktadır.³ Faiz koridorunun genişliği, gerekli görüldüğünde, TCMB tarafından ayarlanabilmekte ve koridor politika faizi etrafında asimetrik bir şekilde oluşturulabilmektedir. Tasarlanan bu yapıda faiz koridoru, hem kısa vadeli sermaye hareketlerindeki oynaklığa karşı daha hızlı ve esnek tepki verilebilmesini sağlamakta, hem de gerektiğinde kredi-mevduat faiz farkını etkileyerek bankaların kredi verme davranışını değiştirebilmektedir.⁴ Bu çalışma Binici, Erol, Kara, Özlü ve Ünalmiş (2013) çalışmasının bulgularını özetleyerek TCMB faiz koridorunun kredi faizi, mevduat faizi ve bu iki faizin farkı üzerindeki etkilerine dair ampirik bulgular sunmaktadır.

Yeni Para Politikası Araçlarının Kullanımı

TCMB, 2010 yılının sonlarından itibaren faiz koridorunu aktif bir politika aracı olarak kullanmaya başlamıştır. Faiz koridoru ilk planda döviz kurunun iktisadi temellerle daha uyumlu hareket etmesi amacıyla kullanılmıştır. Bu kapsamda 2010 yılının sonlarına doğru yurt içi ve yurt dışı talepte gözlenen dengesizliklerin finansal istikrarı tehdit etmesi ile birlikte, kısa vadeli sermaye akımlarını caydırmak amacıyla, TCMB faiz koridorunu aşağı yönlü genişletmiştir. Kredi hacmindeki yüksek artış ile eşzamanlı olarak finansman kalitesinde gözlenen bozulmaya karşı da zorunlu karşılıklar kademeli olarak artırılmıştır (Grafik V.1.1 ve Grafik V.1.2). Bu dönemde faiz koridorunun aşağı yönlü genişletilmesi ve

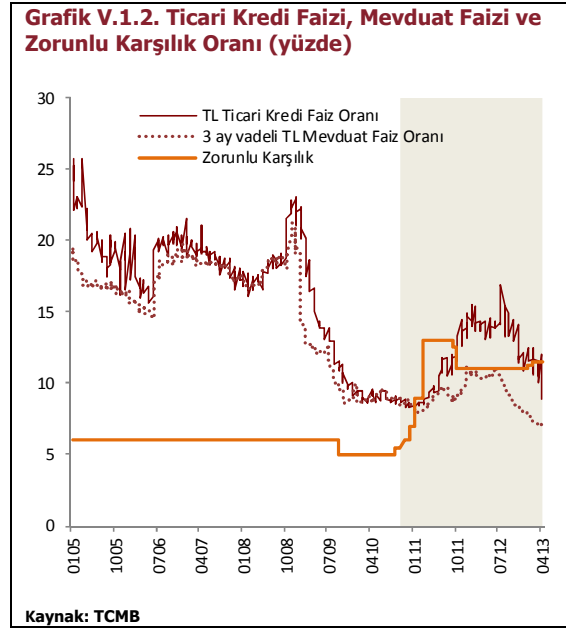
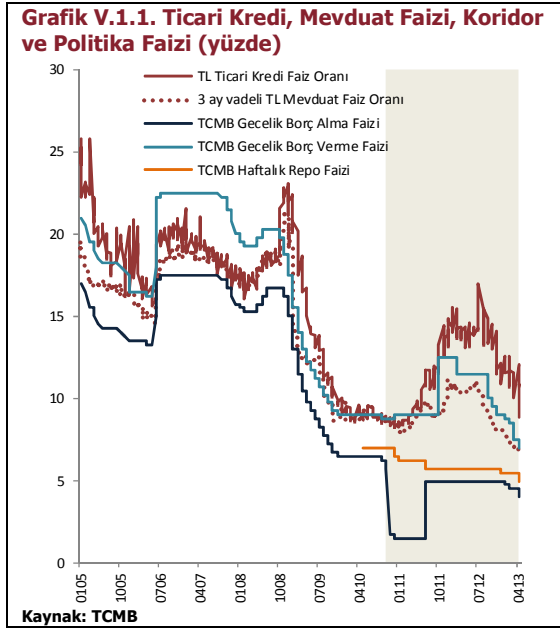
³ TCMB para piyasalarını bir hafta ve bir ay vadeli repo ihaleleri, gecelik repo imkânı ve geç likidite penceresi yoluyla fonlamaktadır. Likidite yönetimi çerçevesinde TCMB’nin temel fonlama aracı bir hafta vadeli repo ihaleleridir. TCMB bir hafta vadeli repo faizini politika faizi olarak ilan etmektedir. TCMB, repo ihalelerinin yanı sıra piyasa yapıcısı ve diğer gecelik repo imkânı ve geç likidite penceresinden fonlama imkânı da sunabilmektedir. Ayrıca Bankalar arası Para Piyasası (BPP)’nda tüm bankalar belirlenen limitler dâhilinde TCMB borç verme faiz oranından gecelik vadede borç alabilmektedir.

⁴ Asimetrik faiz koridorunun sermaye hareketlerindeki oynaklık üzerinde nasıl etkili olduğu konusunda bakınız: “Monetary Policy in the Post Crisis Period: The Turkish Perspective” http://www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/H.Kara_ERF_2013.pdf.

piyasada oluşan kısa vadeli faizin oynaklığının artırılması, riske göre ayarlanmış Türk lirası getirilerini azaltmak suretiyle kısa vadeli sermaye girişlerini sınırlama amacı taşırken; zorunlu karşılıkların artırılması ile kredi genişlemesinin yavaşlatılması hedeflenmiştir.⁵ Faiz koridoru ile etkin likidite politikasının birlikte kullanılması zorunlu karşılıklardaki artışın etkisini güçlendirmiştir.

2011 yılının sonlarından itibaren ise faiz koridorunun üst sınırı daha aktif olarak kullanılmıştır. TCMB 2011 yılı Ekim ayında faiz koridorunun üst sınırını yükseltmiştir. Bu karar ilk planda daha çok Euro Bölgesi'ndeki krizin derinleşmesi nedeniyle sermaye akımlarında gözlenen sert duruşu sınırlamayı amaçlasa da faiz koridorunun bu şekilde kullanılması kredi piyasasını da etkilemiştir. Faiz koridoru ve likidite politikasının bir arada aktif bir şekilde kullanılması 2012 yılında kredilerin finansal istikrarla uyumlu ve makul seviyelere inmesinde önemli bir rol oynamıştır.

2012 yılı boyunca rezerv opsiyonu mekanizmasının kademeli olarak daha etkin bir şekilde devreye girmesi, faiz koridorunun sermaye akımları ve döviz kurundaki oynaklıklara karşı kullanılmasına olan gereksinimi azaltmıştır. Ancak, 2011 ve 2012 yıllarında yaşanan deneyimler faiz koridorunun kredi arzı ve kredi büyümesine yönelik bir araç olarak da düşünülebileceğine işaret etmektedir. Bu dönemde uygulanan politikalar çerçevesinde, faiz koridorunun kredi ve mevduat faizleri ile ilişkisinin değerlendirilmesi, TCMB'nin uyguladığı politikaların anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca söz konusu ilişkilerin irdelenmesi faiz koridorunun makro ihtiyati bir araç olarak kullanılabilme potansiyeline de ışık tutacaktır.

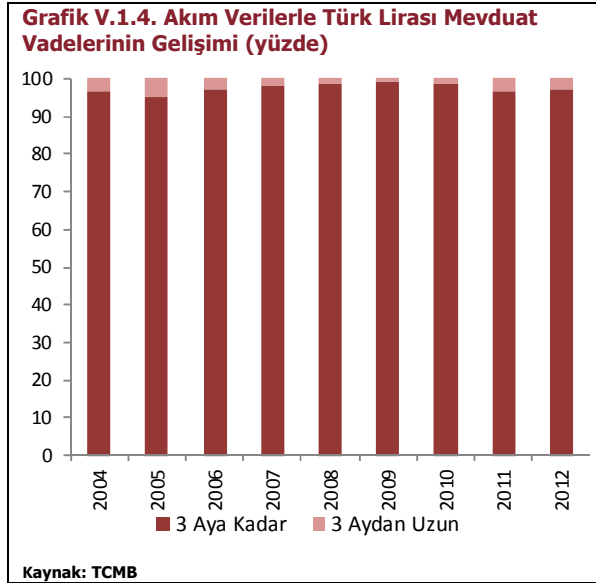
Kredi-mevduat faiz farkı bankaların kredi standardına dair önemli bir göstergedir. Bu farkın fazla olması kredi riski alma iştahının az olduğunu, bankaların kredi standartlarının sıkı olduğunu göstermektedir. İktisadi faaliyetin genişlediği dönemlerde standartlar gevşemekte, bankalar arası rekabet artmakta ve bu fark azalmaktadır. Kötü dönemlerde ise tam tersi bir döngü ortaya çıkmaktadır. Kredi-mevduat faiz farkının iktisadi faaliyetin güçlü olduğu dönemlerde azalması, zayıf olduğu dönemlerde ise artması kredi çevrimlerinin dalga boyunu artırıcı etki yaparak ekonomideki oynaklığı beslemektedir (Agenor ve Da Silva, 2013). Mevcut politika çerçevesinde faiz koridorunun

⁵ Geleneksel olmayan para politikası araçlarının kredi büyümesi üzerindeki etkisi için bakınız Binici, Erol, Özlü ve Ünalımış (2013).

asimetrik olarak kullanılması kredi ve mevduat faizlerini farklı kanallardan etkilemek suretiyle bu salınımları yumuşatarak makro finansal istikrara yönelik bir araç olarak kullanılabilme potansiyeli taşımaktadır. Bu çalışma TCMB'nin yeni politika çerçevesinde uyguladığı asimetrik faiz koridoru ve likidite politikalarının ticari kredi faizi, mevduat faizi ve bu iki faiz arasındaki farkı nasıl etkilediği sorusuna odaklanmaktadır. Bu çerçevede, çalışmada ticari kredi ve mevduat faizlerinin TCMB'nin son dönemde kullandığı yeni politika araçlarından nasıl etkilendiği incelenmekte ve bu iki faiz arasındaki farkın belirleyicileri tartışılmaktadır.⁶

Ticari Krediler ve Mevduatın Vade Yapısı

Türkiye'de bankalar tarafından raporlanan ticari kredi faizleri "bir yıldan kısa" ve "bir yıldan uzun" olarak sınıflandırılmakta, vade yapısına dair daha detaylı bilgi yer almamaktadır. Ticari kredilerin büyük bir çoğunluğunu oluşturan Türk lirası ticari kredilerin vade yapısı incelendiğinde yeni açılan kredilerin çoğunlukla bir yıldan kısa vadede yoğunlaştığı göze çarpmaktadır (Grafik V.1.3). Öte yandan, anektodal bilgiler kısa vadeli ve sık yenilenen ticari kredi kullandırımlarının yeni açılan kredi hacminde yüksek paya sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum ticari kredilerin ortalama vadesinin aslında bir yıldan çok daha kısa vadeli olabileceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla ticari kredi faizlerinin kısa vadeli faizlere ve likidite politikasına diğer kredi faizlerine göre daha duyarlı olması beklenmektedir. Benzer şekilde, akım verileri incelendiğinde mevduatlar da üç aydan kısa vadede yoğunlaşmaktadır (Grafik V.1.4).

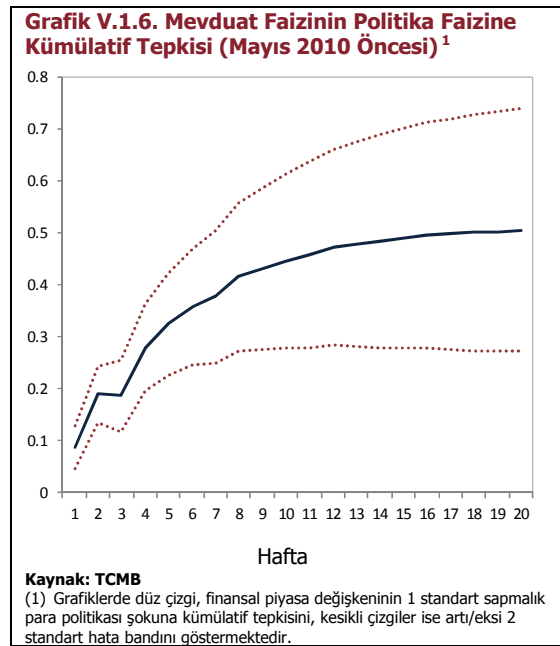
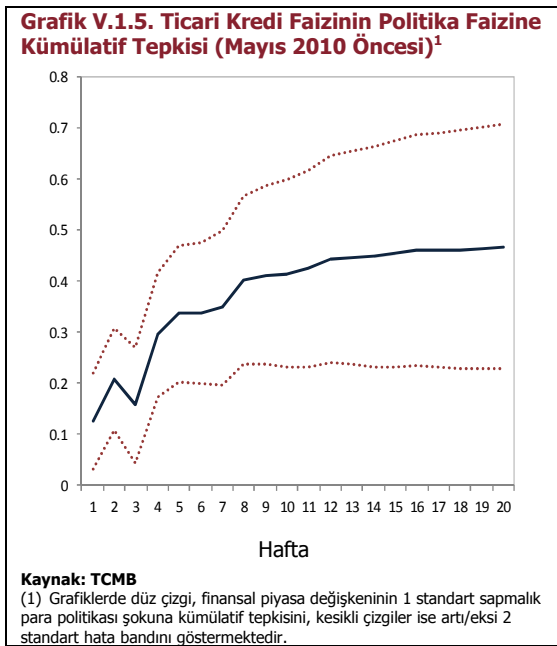

Sonuç olarak, bankaların kısa vadelerde yoğunlaştığı görülen Türk lirası ticari kredi ve mevduat faiz oranlarını ve dolayısıyla iki faiz arasındaki "fark" değerlerini belirlerken piyasa gelişmelerini ve para politikası kararlarını benzer ölçüde değerlendirecekleri düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, faiz koridorunun kredi-mevduat faiz farkı üzerindeki etkisini ölçebilmek amacıyla ticari krediler ile mevduat faizleri kullanılmış; daha uzun vadeli olan tüketici kredileri piyasa faizlerinin vade yapısından etkilendiğinden kapsam dışı tutulmuştur. Diğer bir ifadeyle, kredi ve mevduat faiz farkının TCMB likidite politikaları ile etkilenebilme potansiyeli yüksek olan kısmına odaklanılmıştır.

⁶ TCMB'nin aynı amaç doğrultusunda zorunlu karşılıkları da kullanabileceği savunulabilir, ancak zorunlu karşılığın maliyet etkisi sınırlı olabilmektedir (Kara, 2012). Makul bir faiz farkı artışı için çok yüksek miktarlarda zorunlu karşılık artışı gerekmektedir. Bu durum çok yüksek miktarda likiditeyi piyasadan çekmeyi gerektireceğinden pratikte uygulaması zor olabilmektedir.

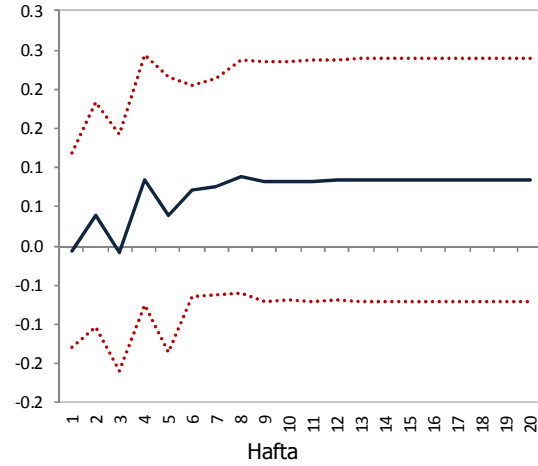
TCMB Politikasının Ticari Kredi-Mevduat Faizleri Üzerindeki Etkisi: Zaman Serisi Analizi

Türkiye’de 2010 yılının Mayıs ayına kadar piyasada likidite fazlası olması nedeniyle politika faizi olarak TCMB gecelik borçlanma faizi kullanılmakta iken, zaman içinde piyasadaki likidite koşullarının değişmesi ile birlikte teknik bir ayarlama yapılarak politika faizi bir hafta vadeli repo faizi olarak belirlenmiştir. Yapılan operasyonel değişiklik, TCMB’nin faiz koridorunu aktif kullanmak yoluyla gecelik borçlanma, borç verme ve haftalık repo faiz oranlarını birbirinden farklı amaçlarla kullanabilmesinin önünü açmıştır. 2010 yılının son çeyreğinde asimetrik faiz koridorunun ve zorunlu karşılıkların aktif olarak kullanılmaya başlanması ile beraber araç çeşitliliği artmış; para politikası duruşunu yansıtmaması açısından faiz koridorunun parametreleri de önemli hale gelmiştir. Bu durum, iki alt dönem için basit VAR analizlerinden elde ettiğimiz etki-tepki fonksiyonları sonuçlarında da görülebilmektedir (Grafik V.1.5-10).

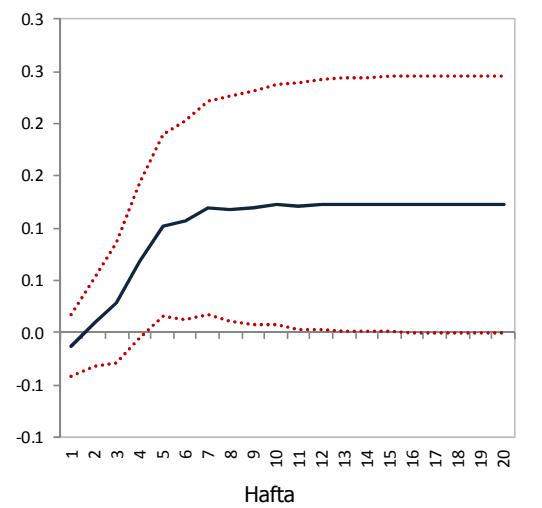

Kısıtlanmamış VAR tahminlerinden elde edilen sonuçlara göre,⁷ Mayıs 2010 öncesini kapsayan ilk dönemde hem ticari kredi faizinin hem de mevduat faizinin politika faizi olan gecelik borç alma faizine anlamlı, güçlü ve benzer ölçüde tepki verdiği görülmektedir (Grafik V.1.5-6). Dolayısıyla bu dönemde politika faizinin değiştirilmesi ile ticari kredi - mevduat faiz farkının belirgin şekilde etkilenmesi mümkün görünmemektedir.

⁷ VAR tahmininde politika faizi, üç aya kadar vadeli akım mevduat faizi ve akım ticari kredi faizi birlikte yer almakta, haftalık frekansta veri ve dört adet gecikme kullanılmaktadır. VAR etki tepki fonksiyonlarının oluşturulmasında Choleski ayrıştırması yapılmış, bunun için politika faizi-mevduat faizi-ticari kredi faizi sıralaması seçilmiştir. Bu sıralamada, diğer faizlerinin politika faizinden, ticari kredi faizinin de mevduat faizinden eşanlı olarak etkilendiği; sistemdeki diğer etkilerin ise bir hafta gecikmeli olarak gözlemlendiği varsayılmıştır. Koridorun üst bandının ve BIST gecelik faizinin etkisine bakılırken politika faizi yerine söz konusu değişkenler kullanılmıştır.

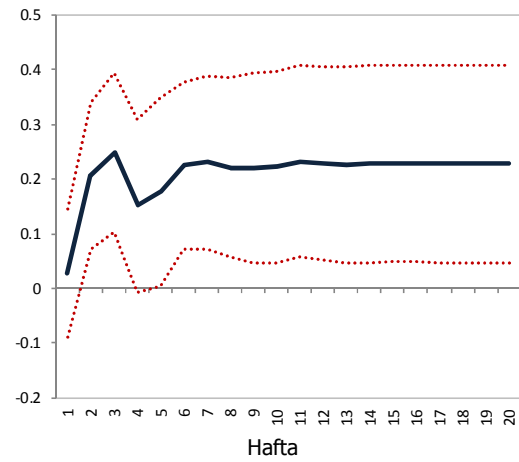
Grafik V.1.7. Ticari Kredi Faizinin Politika Faizine Kümülatif Tepkisi (Kasım 2010 sonrası)¹**Kaynak: TCMB**

(1) Grafiklerde düz çizgi, finansal piyasa değişkeninin 1 standart sapmalı para politikası şokuna kümülatif tepkisini, kesikli çizgiler ise artı/eksi 2 standart hata bandını göstermektedir.

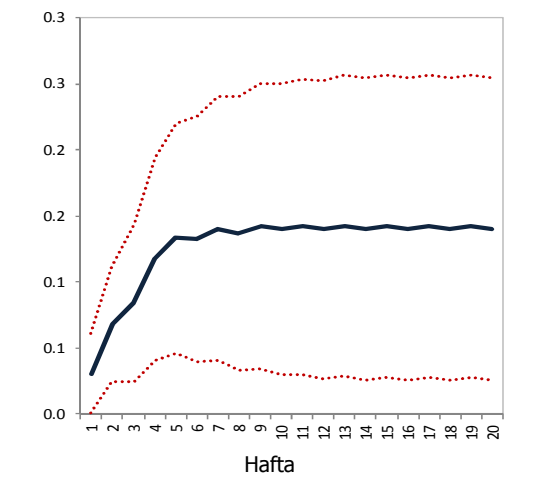
Grafik V.1.8. Mevduat Faizinin Politika Faizine Kümülatif Tepkisi (Kasım 2010 sonrası)¹**Kaynak: TCMB**

(1) Grafiklerde düz çizgi, finansal piyasa değişkeninin 1 standart sapmalı para politikası şokuna kümülatif tepkisini, kesikli çizgiler ise artı/eksi 2 standart hata bandını göstermektedir.

Mayıs 2010-Kasım 2010 arasında TCMB kullandığı aktif para politikası araçlarını aşamalı olarak çeşitlendirmiştir. Kasım 2010'dan itibaren ise yeni bir politika yaklaşımı benimsendiği Para Politikası Kurulu toplantılarında daha somut bir şekilde ifade edilmiştir. Bu nedenle Grafik V.1.7-8'de Kasım 2010 ve sonrasındaki etki tepki fonksiyonları sunulmaktadır. Bu dönemde ticari kredi faizinin politika faizi olan bir haftalık repo faizine verdiği tepkinin istatistiksel olarak anlamsız hale geldiği, mevduat faizinin ise anlamlı olmakla beraber önceki döneme göre daha zayıf tepki verdiği görülmektedir.

Grafik V.1.9. Ticari Kredi Faizinin TCMB Borç Verme Faizine Kümülatif Tepkisi (Kasım 2010 sonrası)¹**Kaynak: TCMB**

(1) Grafiklerde düz çizgi, finansal piyasa değişkeninin 1 standart sapmalı para politikası şokuna kümülatif tepkisini, kesikli çizgiler ise artı/eksi 2 standart hata bandını göstermektedir.

Grafik V.1.10. Mevduat Faizinin BIST Gecelik Faizine Kümülatif Tepkisi (Kasım 2010 sonrası)¹**Kaynak: TCMB**

(1) Grafiklerde düz çizgi, finansal piyasa değişkeninin 1 standart sapmalı para politikası şokuna kümülatif tepkisini, kesikli çizgiler ise artı/eksi 2 standart hata bandını göstermektedir.

İncelenen dönemde ticari kredi faizinin politika faizine verdiği tepkinin istatistiksel olarak anlamsız hale gelmesi, mevduat faizinin tepkisinin ise azalması bu dönemde temel olarak araç çeşitliliğinin artmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim analizlerde politika faizi yerine koridorun üst bandı (TCMB gecelik borç verme faizi) kullanıldığında ticari kredi faizinin bu değişkene güçlü ve anlamlı tepki verdiği görülmektedir (Grafik V.1.9). Benzer şekilde mevduat faizi de Borsa İstanbul (BIST) piyasasında oluşan gecelik faize politika faizine göre daha güçlü ve anlamlı tepki vermektedir (Grafik

V.1.10). Bu durum, büyük ölçüde TCMB'nin piyasaya sağladığı kısa vadeli likiditenin azalması ve kısa vadeli faiz oynaklığının yükselmesi ile beraber gecelik piyasa faizlerinin bankaların fonlama maliyetleri açısından öneminin artmasından kaynaklanmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen ön bulgular yeni politika stratejisi kapsamında para politikası araçlarının piyasa faizlerine aktarımının ve dolayısıyla ticari kredi-mevduat faizi farkı üzerindeki etkisinin daha yakından incelenmesinin faydalı olacağına işaret etmektedir. İncelenen dönemin kısa olması nedeniyle söz konusu ilişkilerin daha sağlıklı değerlendirilmesi açısından zaman serisi tahminlerinin panel veri analizi ile desteklenmesi önem taşımaktadır.

Panel Bulguları

Panel analizinde incelemeye konu olan Kasım 2010-Aralık 2012 dönemi için sektörde önemli ağırlığa sahip olan 13 mevduat bankasının verileri esas alınmıştır.⁸ Söz konusu bankaların ticari kredi faizinin, mevduat faizinin ve her iki faiz arasındaki farkın para politikasına olan tepkisi incelenmiştir. İlişkilerin daha sağlıklı bir şekilde analiz edilebilmesi amacıyla akım faiz verileri kullanılmıştır. Akım faizler haftalık bazda yeni açılan kredi ve mevduat hesaplarına uygulanan faiz oranlarını gösterdiğinden politika kararlarındaki değişimlerinin fiyatlama davranışlarına etkisini daha hızlı yansıtabilmektedir. İncelenen dönemin görece olarak kısa olduğu dikkate alındığında akım veri kullanmanın önemi daha da artmaktadır.

Model tahmini için ilgili aydaki haftalık faizlerin ortalaması alınmak suretiyle aylık bazda ticari kredi ve mevduat faizleri hesaplanmış, faiz farkı olarak da ilgili dönem için hesaplanan aylık ticari kredi ve mevduat faizlerinin farkı alınmıştır. Para politikası değişkenleri için günlük verilerin aylık ortalaması, takibe giren alacaklar için ise aylık bilanço değerleri kullanılmıştır. Bu değişkenler temel alınarak aşağıdaki şekilde bir dinamik panel modeli tahmin edilmiştir:

$$\Delta Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 \Delta Y_{it-1} + \beta_2 \Delta ZK_{it} + \beta_3 (\Delta X_t) + \varepsilon_{it}$$

Bu modelde, Y_{it} ticari kredi veya mevduat faizlerini ifade etmekte, ZK_{it} zorunlu karşılık oranlarını göstermekte, X_t vektörü ise politika faizi, koridorun üst bandı, koridorun alt bandı gibi para politikası değişkenlerini içermektedir. İncelemeye konu olan dönemde zorunlu karşılık oranları vadeye göre farklılaştığı için bankadan bankaya farklılık gösterebilmektedir. Ticari kredi ve mevduat faizindeki kalıcı etkiyi ve dinamik düzeltmeyi dikkate almak amacıyla tahmin edilen modelde bağımlı değişkenin gecikmeli değeri açıklayıcı değişken olarak kullanılmış ve katsayılardaki uyumsuzluğun giderilmesi amacıyla Arellano ve Bond (1991) tarafından geliştirilen genelleştirilmiş momentler yöntemi (Generalized Method of Moments-GMM) kullanılmıştır. Bağımlı değişkenin gecikmeli değeri nedeniyle oluşan içsellik probleminin giderilmesi için ise ilgili değişkenin gecikmeli değerleri araç olarak kullanılmıştır.

Dinamik panel modeline ilişkin analiz sonuçları Tablo V.1.1'de yer almaktadır. TCMB'nin son dönemde aktif olarak kullandığı faiz koridoru ve zorunlu karşılık oranının ticari kredi faizi üzerindeki etkisinin pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. İncelenen dönemde TCMB'nin zaman zaman gecelik piyasa faizlerinin koridorun içerisinde kalacak şekilde dalgalı bir seyir izlemesine

⁸ Bu bankaların sektör mevduatı ve sektör kredilerindeki ağırlığı yüzde 90'ın üzerindedir.

izin vermesi bankalar açısından faiz riski oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular, bankaların kısa vadeli faiz riskini fiyatlarırken temkinli davrandığına ve ilgili dönemde ticari kredi faizlerinin koridorun üst sınırına olan duyarlılığının yüksek olduğuna işaret etmektedir. Buna ek olarak zorunlu karşılıklar da kredi faizleri üzerinde küçük de olsa anlamlı bir etki yapmaktadır. Zorunlu karşılık oranlarındaki artış maliyet ve likidite kanalıyla bankaların kredi verme iştahını azaltıcı yönde etki edebilmekte ve faiz riskini sınırlamak isteyen bankaların ticari kredi faizlerini artırarak kredi arzını daraltmalarına yol açabilmektedir. Benzer şekilde, zorunlu karşılık oranının mevduat faizi üzerinde de etkili olduğu görülmektedir. Zorunlu karşılıkların arttığı dönemlerde bankaların kendilerine daha kalıcı kaynak sağlama eğiliminde olmasının mevduat faizlerini artırabileceği düşünülmektedir.

Tablo V.1.1. Ticari Kredi ve Mevduat Faizi Tahmin Sonuçları*
(Kasım 2010-Aralık 2012)

	Ticari Kredi Faizi (1)	Mevduat Faizi (2)
Ticari Kredi Faizi (t-1)	-0.013 (0.068)	
Mevduat Faizi (t-1)		0.384*** (0.037)
Politika Faizi	0.673 (0.455)	0.915*** (0.113)
Koridor Alt Bant	0.128** (0.050)	-0.003 (0.011)
Koridor Üst Bant	0.768*** (0.182)	0.267*** (0.022)
Zorunlu Karşılık	0.090** (0.045)	0.042*** (0.011)
Sabit Terim	0.136*** (0.045)	0.027*** (0.008)
Gözlem Sayısı	338	338

*Dinamik panel (Arellano ve Bond, 1991; GMM) tahmin sonuçları sunulmuştur. Bütün değişkenlerin aylık değişimleri (baz puan) dikkate alınmıştır. Değişen varyansa göre ayarlanmış standart hatalar parantez içinde verilmiştir. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1.

Tablo V.1.1'de dikkat çeken bir husus ticari kredilerin büyüklük olarak en fazla koridorun üst sınırından etkilenirken mevduat faizlerinin daha çok politika faiz oranına duyarlı olmasıdır. Bu bulgular bir önceki bölümde sunulan zaman serisi analizi ile de uyumludur. Faiz koridorunun ticari kredi ve mevduat faizlerini farklı şekilde etkilemesi, yeni para politikası çerçevesinde TCMB'nin gerektiğinde iki faiz arasındaki farkı da etkileyebileceğini düşündürmektedir. Faiz farkının politika değişkenlerine ve diğer aracılık maliyeti unsurlarına duyarlılıklarının sınanması amacıyla dinamik bir panel modeli tahmin edilmiştir (Tablo V.1.2). Ticari kredi ve mevduat faiz modelleri için yukarıda belirtilen yöntemin aynısı faiz farkı modeli için de kullanılmış, ancak kredi-mevduat faiz farkının tanım gereği durağan bir değişken olduğu göz önüne alınarak değişkenlerin farkı yerine seviyesi kullanılmış ve modelde kullanılan politika değişkenleri Tablo V.1.1'deki sonuçlar dikkate alınarak seçilmiştir. Bu çerçevede, para politikası değişkeni olarak bankaların fonlama maliyetlerine ve fonlamaya ilişkin belirsizliği temsil edebilecek olan "koridorun üst bandı ile politika faizinin farkı" ve "koridor genişliği" dikkate alınmıştır. Diğer taraftan bir aracılık maliyet unsuru olarak zorunlu karşılıklar ve bankaların önemli bir performans ve risk göstergesi olarak takibe giren alacaklar (TGA) da faiz farkı modelinde açıklayıcı değişken olarak kullanılmıştır.

Bulgularımız, gerek faiz koridoru gerekse zorunlu karşılıkların ticari kredi ve mevduat faiz farkı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Tablo V.1.2). Grafik V.1.1'de verilen zaman serisi analizi ile Tablo V.1.1'de sunulan sonuçlardan da bekleneceği gibi, koridorun üst sınırı ile politika faizi arasındaki fark kredi-mevduat faiz farkı üzerinde anlamlı bir etki yapmaktadır. Bunun sebebi, Tablo V.1.1'de görüldüğü gibi, ticari kredi faizlerinin daha çok koridorun üst sınırına, mevduat faizlerinin ise politika faizi ile gecelik piyasa faizlerine tepki vermesidir. Kredi faizinin likidite koşullarına daha duyarlı olmasının ticari kredilerin büyük ölçüde kısa vadeli ve sürekli çevrilen kredilerden oluşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Diğer bir ifadeyle, ticari kredi faizleri kısa dönem gelişmelere ve fonlama maliyetlerindeki belirsizliğe daha duyarlıdır. Bu sonuçlar, faiz koridorunun gerektiğinde krediler ve toplam talep üzerinde etkili bir araç olabileceğini göstermektedir.

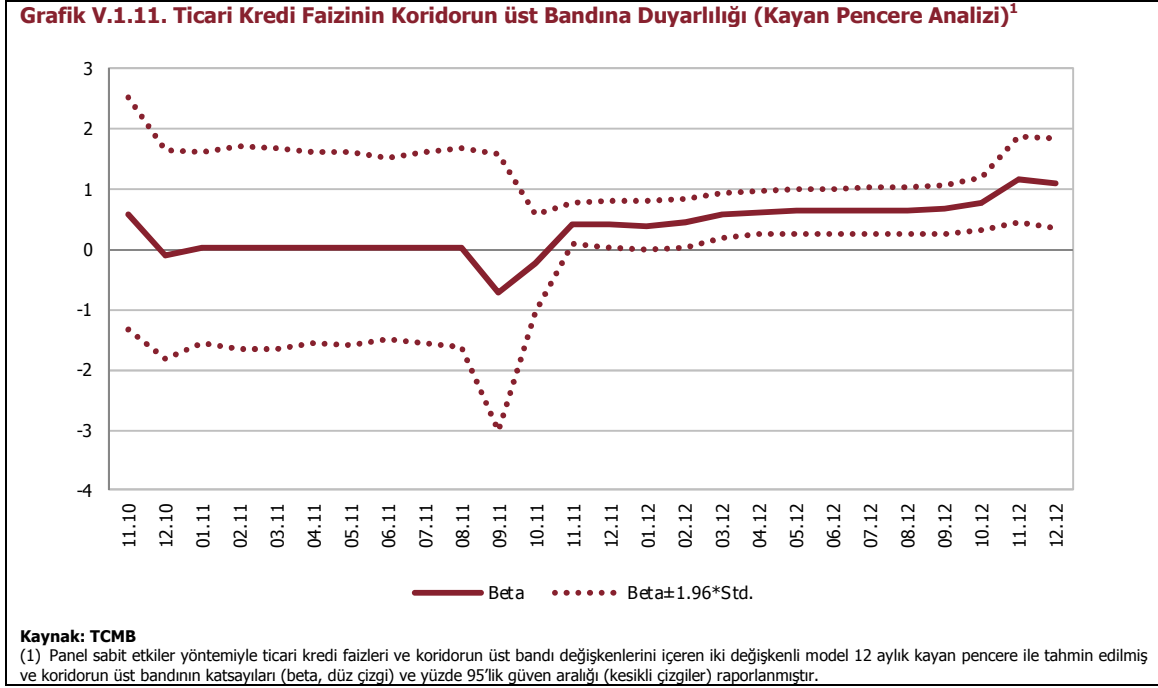
Tablo V.1.2. Ticari Kredi- Mevduat Faiz Farkı Tahmin Sonuçları*
(Kasım 2010-Aralık 2012)

	(1)	(2)
Ticari Kredi ve Mevduat Faiz Farkı (t-1)	0.758*** (0.035)	0.768*** (0.032)
Koridor Üst Bandı - Politika Faizi Farkı	0.128** (0.049)	0.113*** (0.041)
Koridor Genişliği	-0.044 (0.047)	
Zorunlu Karşılık	0.085*** (0.026)	0.079*** (0.025)
TGA Oranı	0.546** (0.255)	0.540** (0.261)
Sabit Terim	-0.041 (0.309)	-0.223 (0.244)
Gözlem Sayısı	338	338

*Dinamik panel (Arellano ve Bond, 1991; GMM) tahmin sonuçları sunulmuştur. TGA oranı hariç bütün değişkenler düzey olarak, TGA oranının ise akım veri için bir gösterge olması amacıyla aylık değişimi (baz puan) dikkate alınmıştır. Değişim varyansa göre ayarlanmış standart hatalar parantez içinde verilmiştir. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1.

Ticari Kredi Faizlerinin Faiz Koridoruna Duyarlılığı Ne Zaman Başladı?

Önceki bölümlerde ticari kredi faizlerinin incelenen dönemde koridorun üst bandına oldukça duyarlı olduğu bulunsa da, yeni politika araçlarının daha sağlıklı değerlendirilmesi açısından bu duyarlılığın ne zaman başladığı sorusu önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, ticari kredi faiz oranlarının faiz koridorunun üst bandına duyarlılığının zaman içinde değişimini göstermek amacıyla iki değişkenli bir panel modeli tahmin edilmiştir. Söz konusu model 12 aylık kayan pencere olarak tahmin edilmiş ve yeni politika çerçevesinin belirginleşmeye başladığı 2010 Kasım ayı başlangıç olarak alınmıştır. Koridorun üst bandındaki değişimin katsayısı (beta) ve bu katsayıya ait yüzde 95 güven aralığı Grafik V.1.11'de gösterilmiştir. Ticari kredi faizinin koridorun üst bandına duyarlılığının 2011 sonlarına kadar olan dönemde düşük ve istatistiksel olarak anlamsız, 2011 sonlarından itibaren ise pozitif, istatistiksel olarak anlamlı ve artan bir eğilim sergilediği tespit edilmiştir. Bu sonuç, ticari kredilerin koridora olan duyarlılığının TCMB'nin koridorun üst sınırını aktif olarak kullanmaya başladığı 2011 yılının son çeyreğinden itibaren başladığına işaret etmektedir. Nitekim bu dönemde TCMB aktif bir likidite politikası izleyerek likiditeyi zaman zaman kısmış ve fonlama belirsizliğini artırmıştır. Binici, Erol, Özlü ve Ünalmiş (2013) çalışmasında da gösterildiği gibi koridorun üst sınırındaki artışlar aktif likidite politikası ile beraber kredi büyümesindeki yavaşlamaya önemli katkıda bulunmuştur.

Grafik V.1.11. Ticari Kredi Faizinin Koridorun Üst Bandına Duyarlılığı (Kayan Pencere Analizi)¹

Sonuç

Küresel kriz sonrasında finansal istikrara verilen önemin artmasına paralel olarak, TCMB para politikası stratejisini yeni dönemin özelliklerine göre şekillendirmiş ve politika araçlarını çeşitlendirmiştir. Bu çalışmada yer alan analiz sonuçları TCMB'nin son dönemde kullanmış olduğu politika araçlarının kredi ve mevduat faizleri üzerinde oldukça etkili olduğuna işaret etmektedir. Birden fazla araç kullanılması TCMB'nin piyasada oluşan farklı faizler üzerinde farklı etkiler yapabilmesine olanak tanımaktadır. Bu çerçevede, TCMB'nin kredi arzı açısından önemli bir değişken olan kredi-mevduat faiz farkını da gerektiğinde etkileyebildiği görülmektedir. Kredi-mevduat faiz farkının bir makro ihtiyati araç olarak kullanılabilme potansiyeli taşıması, elde edilen bulguların önemini artırmaktadır. Zira hızlı ekonomik büyüme dönemlerinde genellikle faiz farkı daralmakta, bankalar arası rekabet artmakta ve bu durum kredilerin hızlı genişlemesine yol açmaktadır. Böyle dönemlerde faiz farkının daralmasının önlenmesi (veya sınırlandırılması) kredi arzını sıkılaştırıcı etki yaparak finansal istikrara önemli katkıda bulunabilmektedir.

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar, TCMB'nin geliştirdiği araçlardan biri olan asimetrik faiz koridorunun, geleneksel enflasyon hedeflemesi rejimlerinden farklı olarak, kredi-mevduat faiz farkını etkilemek yoluyla gerektiğinde makro ihtiyati bir politika aracı olarak kullanılabilmesine işaret etmektedir. TCMB'nin faiz farkını ve dolayısıyla kredi arzını ayrı bir kanaldan etkileyebilecek bir politika aracına sahip olması fiyat istikrarı ve finansal istikrar arasındaki ödünleşimi de hafifletmekte; diğer bir ifadeyle TCMB'nin fiyat istikrarından ödün vermeden finansal istikrara katkıda bulunmasını sağlamaktadır.

Kaynakça:

- Agenor, R. ve L. da Silva (2013), "Rethinking Inflation Targeting: A Perspective from the Developing World", yayım aşamasında.
- Arellano, M., ve S. Bond. (1991), "Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations", *Review of Economic Studies*, 58: 277-297.
- Binici, M., Erol, H., Kara, H., Özlü, P. ve D. Ünalmiş (2013), "Faiz Koridoru bir Makro İhtiyati Araç Olabilir mi?", devam eden çalışma.
- Binici, M., Erol, H., Özlü, P. ve D. Ünalmiş (2013), "Unconventional Monetary Policy Tools and Credit Growth", devam eden çalışma.
- Finansal İstikrar Raporu (2012), "Türk Bankacılık Sisteminde Faiz Marjı ve Belirleyicileri", Özel Konu Çalışması, Kasım 2012.
- Kara, H. (2012), "Küresel Kriz Sonrası Para Politikası", *İktisat, İşletme ve Finans*, 26 (302), 9-25.
- Kara, H. (2013), "Monetary Policy in the Post-Crisis Period: The Turkish Perspective", Presentation prepared for the Economic Research Forum Conference, İstanbul.
- Weise, C. ve D. Krish (2010), "The Monetary Policy Response to Changes in Credit Spreads", Gettysburg Üniversitesi, Eylül 2010.

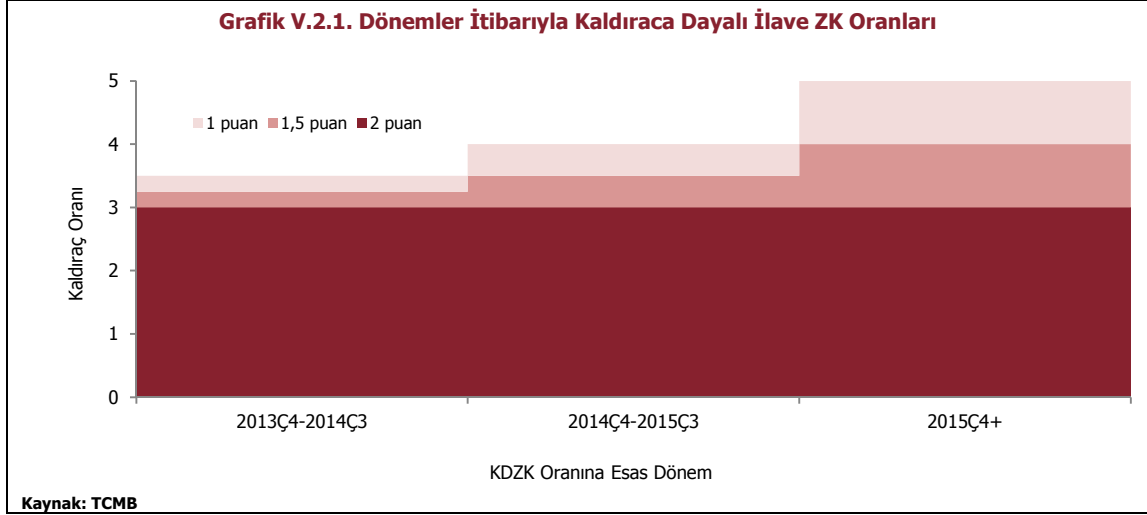
V.2. Kaldıraca Dayalı Zorunlu Karşılık Uygulaması

Finansal sistemde borçluluk düzeylerinin aşırı yüksek olması, yaşanan son küresel finans krizinin temel nedenlerinden biridir. İktisadi yazın, borçlanmanın döngüsel olduğunu ve finansal çevrimleri tetiklediğini ortaya koymaktadır. Bankaların risklere dayanıklılığını sağlamayı hedefleyen sermaye yeterliliği rasyosu, risk ağırlıklarının hesaplanma şekli nedeniyle tek başına finansal riskleri değerlendirmekte yetersiz kalabilmektedir. Bu çerçevede Basel III düzenlemeleri ile getirilen kaldıraç oranının Basel II sermaye yeterlilik oranıyla birlikte destekleyici bir araç olarak kullanılması sağlanarak, bankaların ve genel olarak sistemin yüksek borçlanmasından kaynaklanacak risklerin birikmesinin sınırlandırılması amaçlanmaktadır.

Basel III çerçevesinde kaldıraç oranı, ana sermayenin, aktifler ve belirli dikkate alınma oranlarıyla bilanço dışı kalemler toplamına bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır. Basel Komitesi tarafından, 2011–2012 denetimsel izleme dönemi, 2013–2017 ise bankaların otoritelere raporlama dönemi olarak öngörülmüştür. 2015 yılında bankaların kaldıraç oranlarını kamuoyuna açıklaması beklenmekte, 2017 yılına kadar sürecek olan paralel uygulama döneminde yüzde 3 olarak belirlenen asgari kaldıraç oranının test edilmesi planlanmaktadır. Yapılacak olan sayısal etki çalışmaları ve paralel uygulama sonucuna göre söz konusu kaldıraç oranı düzenlemesine nihai hali verilecek ve 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren uluslararası alanda uygulanmaya başlanacaktır.

Türk bankacılık sektöründe de bankalar varlıklarını borçluluğu artırmak suretiyle büyümektedir (Binici, Köksal; 2012). Türkiye’de bankacılık sektörünün kaldıraç oranı 2005 yılından bu yana yüzde 8 seviyelerinde seyretmektedir. Yüksek borçlulukla çalışmaktan kaynaklanabilecek risklerin ortaya çıkmadan önlenmesi için, mevcut duruma kıyasla borçluluklarını aşırı düzeylere çıkaran bankalara ilave olarak zorunlu karşılık yükümlülüğü getiren “kaldıraca dayalı zorunlu karşılık (KDZK)” uygulaması, makro riskleri azaltıcı ve döngüsellik karşıtı bir politika aracı olarak 26 Aralık 2012 tarihinde yapılan düzenleme ile aşamalı şekilde uygulamaya konmuştur. Söz konusu politika, 2013 yılından itibaren izleme amaçlı olarak yürürlüğe girmiştir.

TCMB tarafından yapısal bir para politikası aracı olarak kullanılan kaldıraç oranı, ana sermayenin toplam pasif ve belirli dikkate alınma oranlarıyla bilanço dışı kalemler toplamına bölünmesi suretiyle (Ana Sermaye / [Pasif Toplamı + Bilanço Dışı Kalemler]) hesaplanmaktadır. Kaldıraç oranına göre uygulanacak zorunlu karşılık politikasına göre ilk aşamada, 2013 yılı son çeyrek ortalama kaldıraç oranı yüzde 3-yüzde 3,5 arasında kalan bankalara 2014 yılından itibaren üç kademede 1- 2 puan aralığında ilave olarak zorunlu karşılık yükümlülüğü getirilmektedir. Sonraki yıllarda ilave olarak zorunlu karşılık oranı uygulanacak kaldıraç oranı üst limiti, kademeli olarak yüzde 5’e artırılabilecek ve bu seviyede devam ettirilecektir (Grafik V.2.1).

Kaldıraç oranı aylık finansal tablolardaki veriler üzerinden hesaplanmakta, ancak çeyreklik dönemde yer alan ayların ortalaması esas alınmaktadır. Bildirim, hesaplama dönemini izleyen 3 ay içinde yapılmakta olup, 2013 yılı son çeyreğine ilişkin bildirimlerden itibaren eşik aralıklarda kalan bankaların hesaplama dönemini izleyen 4'üncü takvim ayının ilk tesis döneminden itibaren 6 zorunlu karşılık döneminde ilave olarak zorunlu karşılık tesis etmesi gerekmektedir (Tablo V.2.1).

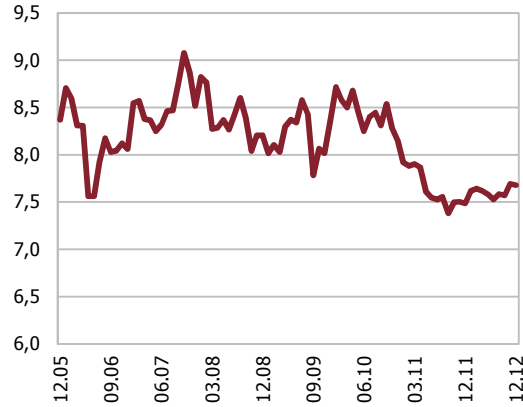
Tablo V.2.1 Kaldıraç Oranının Bildirimi ve ZK Tesisi

Hesaplama Dönemi (Ortalama Kaldıraç Oranı)			Bildirim Dönemi (Son ZK Bildirim Tarihine Kadar)			Tesis Dönemi (Altı Zorunlu Karşılık Dönemi)		
Ek.13	Kas.13	Ara.13	Oca.14	Şub.14	Mar.14	Nis.14	May.14	Haz.14

Kaynak: TCMB

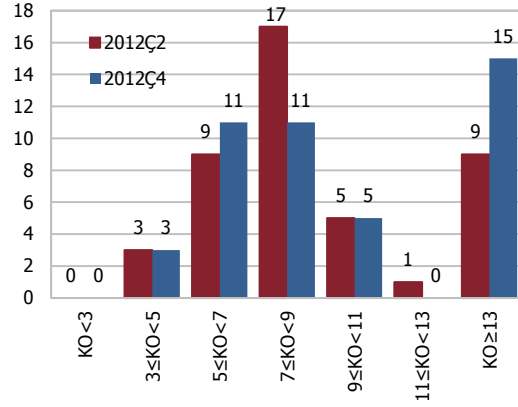
Bildirimi Nisan 2013'te yapılan 2012 yılı dördüncü çeyreklik döneme ait ortalama kaldıraç oranı sektör için yüzde 7,65 olarak gerçekleşmiş olup, uygulamanın duyurulması sonrasında bankaların kaldıraç oranlarını artırarak borçluluk düzeylerini bir miktar sınırladığı görülmüştür (Grafik V.2.2). Bu dönemde sektördeki bankaların çoğunluğu yüzde 7'den büyük kaldıraç oranına sahip olmuştur. Kaldıraç oranı yüzde 3 ile 5 aralığında kalan sadece 3 banka bulunmaktadır (Grafik V.2.3).

Grafik V.2.2. Bankacılık Sektörü Kaldıraç Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Grafik V.2.3. Bankacılık Sektörü Kaldıraç Oranlarının Dağılımı

Kaynak: TCMB

Kaldıraç Dayalı Zorunlu Karşılık (KDZK) uygulamasıyla, Basel III ile belirlenen takvim çerçevesinde 2018 yılında uygulamaya konacak kaldıraç oranı düzenlemesi öncesinde sektörün kaldıraç oranlarının hızla gerilemesinin önüne geçilecek ve banka borçluluğunun sınırlandırılması yoluyla finansal istikrara katkıda bulunulacaktır.

Kaynakça:

Binici, Köksal, 2012. "Is the Leverage of Turkish Banks Procyclical?", Central Bank Review 12/2.

TCMB, 2012 Yılı Para ve Kur Politikası.

TCMB, 2013 Yılı Para ve Kur Politikası.

V.3. Küresel Bankacılık Sisteminde Yapısal Reformlar

Krizin ardından G20 Liderleri'nin öncülüğünde başlatılan küresel finansal sistemin reformu çalışmaları 2009 yılından bu yana sürmektedir. Bu reformların odaklandığı temel alanlar sermaye ve likidite konusundaki düzenlemeler olmuştur. Bankaların tutması gereken sermayenin miktarının ve kalitesinin artırılması, kaldırıcı çalışmasının sınırlanması ve likidite konusunda tabi olacakları yeni standartlar geliştirilmesi şeklinde ortaya konulan bu reformlar, bankaların mevcut iş modelleri üzerinde herhangi bir değişiklik gerektirmemiş, hâlihazırda yürütmekte oldukları faaliyetlerinden kaynaklanan risklere karşı daha dayanıklı hale getirilmelerini amaçlamıştır. Basel III olarak adlandırılan bu yeni düzenlemelerin etkin gözetim ve denetim faaliyetleri ile desteklenerek uygulanmasının küresel ölçekte bankaların daha sağlıklı bir finansal yapıya kavuşmasına yapacağı katkılar konusunda görüş birliği olmakla birlikte, özellikle krizin kaynağı konumunda olan ya da krizden görece daha fazla etkilenen bazı ülkelerde bu yeni düzenlemelerin gelecekte ortaya çıkabilecek krizleri engellemekte yetersiz kalabileceğine yönelik endişeler oluşmuştur. Bu nedenle ABD, Birleşik Krallık ve Avrupa Birliğinde bankacılık sisteminin yapısal reformuna yönelik çeşitli politika tedbirleri gündeme gelmiştir. Bu tedbirlerin bazıları bankaların riskli ve karmaşık işlemlerini yürüten bölümlerinin ayrı birer tüzel kişilik altında toplamalarını öngörürken, bazıları ise bankaların bu tarz işlemleri yapmalarını tamamen engellemeye yöneliktir.

Krizden önceki dönemde özellikle gelişmiş ülkelerde birçok farklı ürün ve hizmeti aynı çatı altında sunan evrensel bankacılık modelinin getirdiği ölçek ekonomisi avantajı ve riskin farklı iş kollarına dağıtımını sağlaması gibi nedenlerle ekonomi için daha faydalı bir model olduğuna inanılmıştır. Nitekim 1970'lerden itibaren başlayan finansal piyasaların serbestleştirilmesi sürecinde bankaların faaliyet gösterebilecekleri iş kollarına yönelik sınırlamalar birçok ülkede yumuşatılmıştır. Giderek daha karmaşık bir yapıya bürünen ve hızla büyüyen bankaların yol açabileceği sistemik riskin piyasa disiplini ve risk yönetim tekniklerindeki gelişmeler sayesinde bertaraf edilebileceğine inanılmıştır. Ancak bu inanç büyük bankaların yüksek kaldırıcı çalışıp karmaşık ve riskli finansal enstrümanlara yatırım yapmak suretiyle hazine ve sermaye piyasası işlemlerine çok fazla yoğunlaştıklarının krizle birlikte ortaya çıkması ile yıkılmıştır. Bu bankaların uyguladıkları iş modellerinin çeşitli çıkar çatışmalarına yol açtığı, piyasa disiplini bozduğu ve sistemik risk oluşumuna katkıda bulunduğu net olarak anlaşılmıştır. Dahası, bu bankaların ulaştığı büyüklükler ve diğer finansal kuruluşlarla olan bağlantıları zor duruma düştüklerinde kamu kaynakları ile kurtarılmasını zorunlu hale getirerek vergi mükellefleri üzerine büyük maliyetler yüklemiştir.

Krizden alınan dersler ışığında oluşan yeni görüş, evrensel bankacılık modelinin yüksek riskli ve spekülâtif nitelikteki bankacılık faaliyetlerinin düşük riskli ve ekonominin işleyişi açısından kritik öneme sahip bankacılık faaliyetlerinden ayrılacak şekilde gözden geçirilmesi şeklindedir. Böylece ticari ve bireysel bankacılık faaliyetlerinin yatırım bankacılığı faaliyetlerinden ayrılarak koruma altına alınması amaçlanmaktadır. Yapılması amaçlanan bu ayrıştırmadan beklenen başlıca faydalar şunlardır:

- Yüksek riskli bankacılık faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkan zararların koruma altındaki bankacılık faaliyetleri tarafından karşılanmasının engellenmesi

- Yüksek riskli bankacılık faaliyetlerinin koruma altındaki bankacılık faaliyetleri için tasarlanan mevduat garanti sistemi ve merkez bankasından borçlanma imkanı gibi avantajlardan yararlanmasının önüne geçilmesi
- Bankaların daha küçük ve basit yapıda olması sağlanarak şeffaflıklarının artırılması ve yönetim ve denetimlerinin kolaylaştırılması
- Geleneksel bankacılık faaliyetleri ile yüksek riskli bankacılık faaliyetleri arasında oluşabilecek çıkar çatışmalarının azaltılması
- Finansal sektörün küçük, fakat daha çok sayıda bankadan oluşması sağlanarak denetim otoriteleri ve politikacılar üzerinde kamu menfaatlerine aykırı konularda baskı yaratma kapasitesinin azaltılması
- Yüksek riskli bankacılık faaliyetlerinin açık ya da örtülü devlet garantilerinden mahrum bırakılması sayesinde vergi mükelleflerinin finansal sektör zararlarına karşı korunması.

Gündeme gelme nedenleri ve amaçları benzer olmakla birlikte ABD, Birleşik Krallık ve Avrupa Birliğinde önerilen yapısal reformlar kapsam ve esneklik bakımından bazı farklılıklar göstermektedir. ABD'de uygulamaya girecek olan Volcker Kuralı oldukça dar kapsamlı ve katı bir yapıdayken, Avrupa Birliğinde gündemde olan Liikanen Raporu'nun önerileri daha geniş kapsamlı ve esnektir. Birleşik Krallık'ta yasalaşmayı bekleyen bankacılık reformuna esas teşkil eden Vicker Komisyonu Raporu'ndaki önerilerin kapsamı ise Liikanen Raporu'nun önerilerinden de geniş ve öngördüğü kısıtlamalar ise daha ayrıntılıdır.

Tablo V.3.1. Yapısal Reform Önerilerinin Karşılaştırması

	Liikanen Raporu	Birleşik Krallık	ABD
Finansal holding şirketi altında mevduat ve yatırım bankacılığı yapan iştirakler bulunması	Mümkün	Mümkün	Mümkün değil
Mevduat toplayan finansal kuruluşun menkul kıymet ve türev piyasalarında kendi nam ve hesabına işlem yapması¹	Mümkün değil (Grubun diğer kuruluşları yapabilir)	Mümkün değil (Grubun diğer kuruluşları yapabilir)	Mümkün değil
Mevduat toplayan finansal kuruluşun riskli fonlar (hedge fund) ve özel yatırım fonlarına (private equity) yatırım yapması	Mümkün değil (Grubun diğer kuruluşları yapabilir)	Mümkün değil (Grubun diğer kuruluşları yapabilir)	Mümkün değil
Mevduat toplayan finansal kuruluşun piyasa yapıcılığı faaliyetinde bulunması	Mümkün değil (Grubun diğer kuruluşları yapabilir)	Mümkün değil (Grubun diğer kuruluşları yapabilir)	Mümkün
Mevduat toplayan finansal kuruluşun diğer finansal kuruluşlarla yaptığı alım satım amaçlı olmayan işlemler	Serbest	Kısıtlı	Serbest
Daha yüksek zarar karşılama kapasitesi²	Kaldıraç oranı uygulaması yoluyla, belirli büyüklüğü aşan hazine işlemleri için	Sermaye koruma tamponuna ilave olarak, sadece koruma altındaki bankalar için	ABD'de faaliyette bulunan sistemik öneme sahip bankalar için
Kuralların uygulanacağı asgari büyüklük düzeyi	Hazine işlemleri 100 milyar Euro'nun üzerinde olan ya da alım satım konu varlıklar bilanço büyüklüğünün %15-25'ini aşan tüm bankalar	Mevduatları 25 milyar sterlini aşan tüm bankalar	Yok
Yasalaşma durumu	Yasalaşmadı	2015 sonuna kadar yasalaşması bekleniyor	Yasalaştı
Uygulamanın başlaması	Başlamadı	Başlamadı	Başlamadı
1: ABD kamu otoriteleri tarafından ihraç edilen borçlanma araçlarının alım satımı ve bunlara dayalı türev işlemler Volcker kuralı çerçevesindeki kısıtlamalara tabi değildir.			
2: ABD'deki Dodd-Frank yasası varlıkları 50 milyar ABD dolarını aşan Amerikan bankalarının daha sıkı düzenlemelere tabi olmasını öngörmektedir. Toplam varlıkları 50 milyar ABD dolarını aşan ve ABD'de sistemik öneme sahip olan yabancı bankaların da aynı düzenlemelere tabi olmasını öngören teklif yasalaşmayı beklemektedir.			
Kaynak: "Creating a Safer Financial System: Will the Volcker, Vickers, and Liikanen Structural Measures Help?" IMF Staff Discussion Note, Mayıs 2013			

Politika yapıcılara göre gündemde olan yapısal reform önerilerinin hayata geçirilmesi durumunda sistemik risk ihtimalinin azaltılması ve gelecekte yaşanabilecek krizlerde bankacılık sisteminin asıl işlevi olan tasarrufların yatırımlara yönlendirilmesi faaliyetlerinin korunması söz konusu olabilecektir. Ancak özellikle bu önerilerin gündemde olduğu gelişmiş ülkelerdeki sektör temsilcileri evrensel bankacılık

modelinin terk edilmesinin bazı dezavantajları da beraberinde getireceğini savunmaktadır. Bu dezavantajların başlıcaları şunlardır:

- Reformlarla birlikte finansal sistemdeki kuruluş sayısının artması ve getirilecek yeni düzenlemeler nedeniyle artacak raporlama yükümlülüklerinin bankacılık faaliyetlerinin operasyonel yükünü ve maliyetlerini artırması
- Kısıtlama getirilen faaliyetlerin bankacılık sistemi dışına çıkması ya da düzenlemelerin kapsamı dışında kalan finansal kuruluşlara kayması neticesinde sistemik riskin kaybolmayıp yer değiştirmesi olasılığı
- Yatırım bankacılığı faaliyetlerin bu tip kısıtlamalar bulunmayan gelişmekte olan ülkelere kayması neticesinde söz konusu ülkelerin oluşacak sermaye akımlarından olumsuz etkilenmeleri ve bu finansal kuruluşların gözetim ve denetiminde güçlüklerle karşılaşmaları
- Özellikle ABD bankalarının menkul kıymet alım satım faaliyetlerine getirilecek kısıtlamaların küresel düzeyde sermaye piyasalarının likidite koşullarını olumsuz etkilemesi ve getiri oranlarını yukarı çekmesi
- Ürün ve hizmet çeşitliliğinin sağladığı faydaların kaybedilmesi ve bankaların iştirakleri arasında etkin sermaye ve likidite yönetimi yapamaması sonucu oluşacak verimlilik kaybı.

Sonuç olarak, önümüzdeki dönemde bu konu uluslararası gündemin önemli maddelerinden biri olmaya devam edecektir.

Kaynakça:

"Structural bank regulation initiatives: approaches and implications", Leonardo Gambacorta & Adrian van Rixtel, BIS Working Papers No 412, Nisan 2013. <http://www.bis.org/publ/work412.pdf>

"Creating a Safer Financial System: Will the Volcker, Vickers, and Liikanen Structural Measures Help?" IMF Staff Discussion Note, SDN/13/4, Mayıs 2013. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2013/sdn1304.pdf>

Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act <http://www.sec.gov/about/laws/wallstreetreform-cpa.pdf>

High-level Expert Group Report on reforming the structure of the EU banking sector, Ekim 2012. http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/high-level_expert_group/report_en.pdf

The Independent Commission on Banking: The Vickers Report, Ocak 2013. www.parliament.uk/briefing-papers/SN06171.pdf

Final Report, Recommendations, Independent Commission on Banking, Eylül 2011. <http://www.hm-treasury.gov.uk/d/ICB-Final-Report.pdf>

V.4. Küresel Tüzel Kişilik Kimlik Numarası (LEI) Sistemi

Küresel kriz sırasında finansal kuruluşların gözetim ve denetiminden sorumlu otoritelerin yaşadığı temel sorunlardan biri giderek daha bütünleşik hale gelen finansal piyasalarda işlem yapan kuruluşlar arasındaki bağlantılar ve hissedarlık ilişkilerinin tam olarak anlaşılabilmesi olmuştur. Bu nedenle dünya genelinde finansal işlemlere taraf olan kuruluşları kesin bir şekilde tanımlayarak aralarındaki ilişkilerin anlaşılmasına imkan verecek küresel bir sistem kurulması konusunda finansal sektör temsilcileri ve kamu otoriteleri arasında görüş birliği oluşmuştur.

Küresel finansal veri altyapısını güçlendirecek böylesi bir sistemin kurulmasının birçok açıdan finansal istikrara katkıda bulunacağı öngörülmüştür. Sistemden elde edilemesi beklenen faydaların başlıcaları, finansal kuruluşların maruz kaldıkları karşı taraf riskini daha iyi anlayabilmeleri, denetim otoritelerinin ise finansal sistemde oluşan mikro ve makro riskleri daha iyi ölçebilmeleridir. Bunların yanı sıra, kriz durumunda ortaya çıkabilecek yayılma etkisinin değerlendirilmesi, krizden etkilenerek sorunlu hale gelen finansal kuruluşların çözümlenmesi ve manipülasyon yoluyla haksız kazanç elde edilmesinin engellenmesi konularında da bu sistemin oldukça yararlı olacağı düşünülmektedir. Son olarak, gerek finansal kuruluşlar gerek otoriteler tarafından yapılan iç ve dış raporlamalarda veri kalitesinin yükselmesi, operasyonel riskin azalması ve verimliliğin artması da bu sistem sayesinde elde edilebilecek diğer faydalardır.

2011 yılının Kasım ayında Cannes'da yapılan G20 Liderler Zirvesinde Finansal İstikrar Kurulu'na (FSB) küresel bir tüzel kişilik kimlik belirleme sistemi (Global Legal Entity Identifier System) oluşturulması yönünde çalışmaya başlaması talimatı verilmiştir. Bu amaçla özel sektör temsilcilerinin de katıldığı bir uzmanlar grubu kuran FSB, çalışmalarına başlamış ve konu ile ilgili önerilerini 2012 yılı Haziran ayında yayımladığı "Finansal Piyasalar için Küresel Tüzel Kişilik Kimlik Numarası" başlıklı raporu⁹ aracılığıyla kamuoyu ile paylaşmıştır. Bu raporu aynı ay içinde gerçekleşen Los Cabos zirvesinde onaylayan G20 Liderleri FSB'yi 2013 yılı Mart ayına kadar sistemi işler hale getirmekle görevlendirmiştir.

FSB tarafından hazırlanan ve sistemin yasal ve idari altyapısını ortaya koyan Gözetim Komitesi Tüzüğü'nün G20 Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları'nca 2012 yılı Kasım ayında onaylanmasının ardından sistemin en üst yönetim organı olan Gözetim Komitesi'ne üye kabulüne başlanmıştır. Tüzüğe onay veren tüm ulusal otoritelerin üye olabildiği Gözetim Komitesi'ne ülkemizden Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu ve Hazine Müsteşarlığı birer temsilci ile üye olmuştur. Gözetim Komitesi, 20 Mayıs 2013 tarihi itibarıyla 29'u tam üye, 12'si gözlemci üye olmak üzere toplam 41 ülke'den 61 adet otoritenin yanısıra 6 uluslararası kuruluşu bünyesinde barındırmaktadır.

Küresel Tüzel Kişilik Kimlik Numarası Sistemi Nedir?

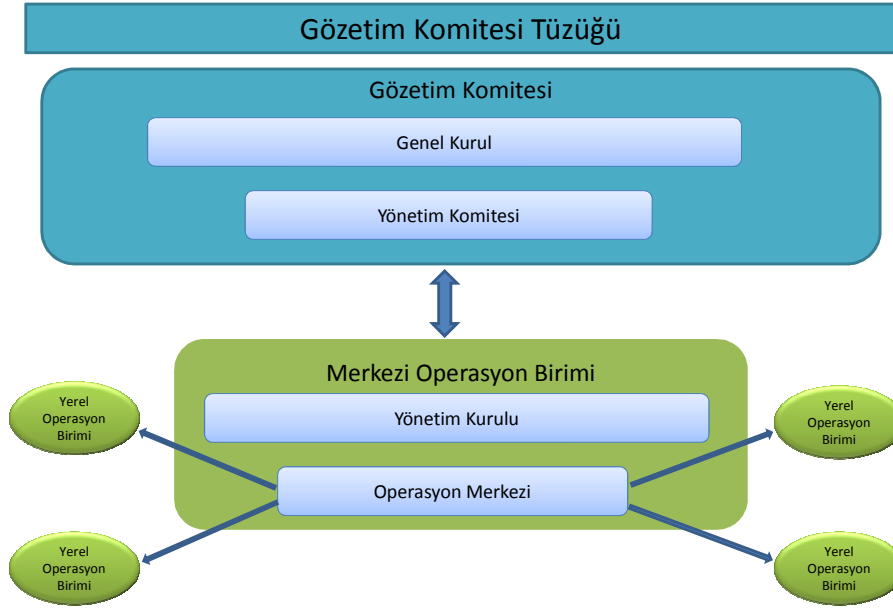
Küresel Tüzel Kişilik Kimlik Numarası Sistemi üç katmanlı bir yapıdadır. En üstte yer alan Gözetim Komitesi, sistemin tüzükte yer alan kural ve ilkelere uygun olarak işletilmesinden sorumlu en üst organıdır. Ortada yer alan Merkezi Operasyon Birimi sistemin operasyonel eşgüdümünü sağlayan

⁹ http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_120608.pdf

birimdir. En altta yer alan Yerel Operasyon Birimleri ise üye ülkelerde faaliyette bulunan ve küresel tüzel kişilik numaralarının atanmasından sorumlu birimlerdir.

Gözetim Komitesinin kararları tüm üyelerin katılımıyla Gözetim Komitesi Genel Kurulunda alınır. Bu kararların uygulanmasından Gözetim Komitesine bağlı olarak çalışan ve onun bazı üyelerinden oluşan Yönetim Komitesi sorumludur. İsviçre yasalarına göre kâr amacı gütmeyen bir vakıf olarak kurulan Merkezi Operasyon Birimi ise Yerel Operasyon Birimlerine kayıt altına alınan ve saklanan tüzel kişilik kimlik numarası bilgilerinin tutarlığı ve merkezileştirilmesinden sorumlu olup bir Yönetim Kurulu tarafından yönetilir. Üye ülkelerde faaliyet gösterecek Yerel Operasyon Birimleri ise ilgili ülkede finansal işlemlere taraf olan tüm tüzel kişilikleri kayıt altına alarak bunlara belirli kurallara göre belirlenmiş birer küresel tüzel kişilik kimlik numarası vermek ve bu numaralar ile ilişkili verileri saklamaktan sorumludur.

Şekil V.4.1. Küresel Tüzel Kişilik Kimlik Numarası Sistemi Organizasyon Yapısı:

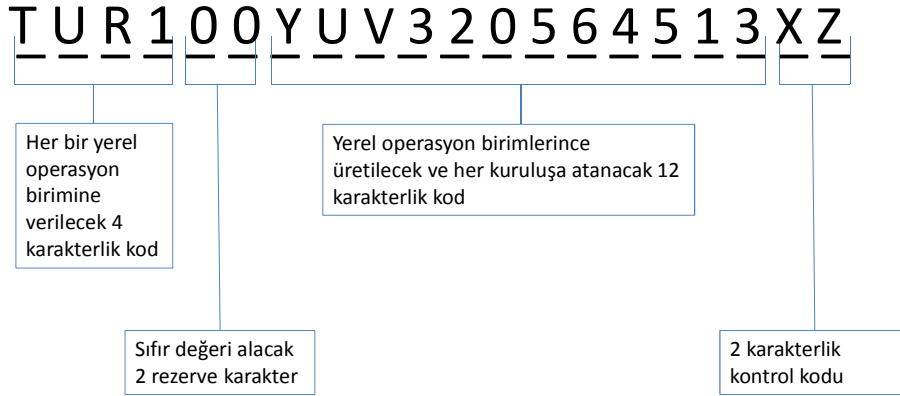
Küresel Tüzel Kişilik Kimlik Numarası, Uluslararası Standartlar Örgütünün ISO 17442 no'lu standardı ile tanımlanmış, 20 karakterli ve hem harf hem de rakamlardan oluşan bir koddur. Bu kod atandığı her bir tüzel kişilik için aşağıdaki referans verilerle ilişkilendirilecektir:

- Tüzel kişiliğin resmi adı
- Tüzel kişiliğin kayıtlı olduğu ticaret sicilinin kaydının ismi
- Tüzel kişiliğin ilgili ticaret sicilindeki kayıt numarası
- Tüzel kişiliğin yönetim merkezinin adresi
- Tüzel kişiliğin kurulu olduğu ülkenin adı
- İştirak/Hissedar olma durumu (projenin 2. aşamasında)

20 karakterden oluşan kodun ilk dört karakteri yerel operasyon birimlerinde kullanılmak üzere ayrılmıştır. Sonraki iki karakter ilk etapta sıfır değeri alması beklenen rezerve bölümdür. Takip eden 12 karakterlik bölüm yerel operasyon birimlerinde üretilecek ve ülkede bulunan ve finansal işlemlere taraf

tüm tüzel kişiliklere atanacak kodu içermektedir. Son iki karakterlik bölüm ise kontrol kodu olarak kullanılacaktır.

Şekil V.4.2. Örnek Küresel Tüzel Kişilik Kimlik Numarası*:

* Örnekte yer alan harf ve rakamlar farazidir.

Yerel operasyon birimlerinin tüm üye ülkelerde kurulmasının ardından 2013 yılı içinde işler hale gelmesi beklenen Küresel Tüzel Kişilik Kimlik Numarası Sistemi'nin önümüzdeki dönemde özellikle sistemik öneme sahip finansal kuruluşların gözetimi konusunda önemli faydalar sağlayacağı ve bu şekilde yerel ve küresel finansal istikrara katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça:

Fifth Progress Report on The Global LEI Initiative, Ocak 2013.
http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_130111a.pdf

FSB Report: A Global Legal Entity Identifier for Financial Markets , Haziran 2012.
http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_120608.pdf

Charter of the Regulatory Oversight Committee for the Global Legal Entity Identifier (LEI), Kasım 2012. http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_121105c.htm

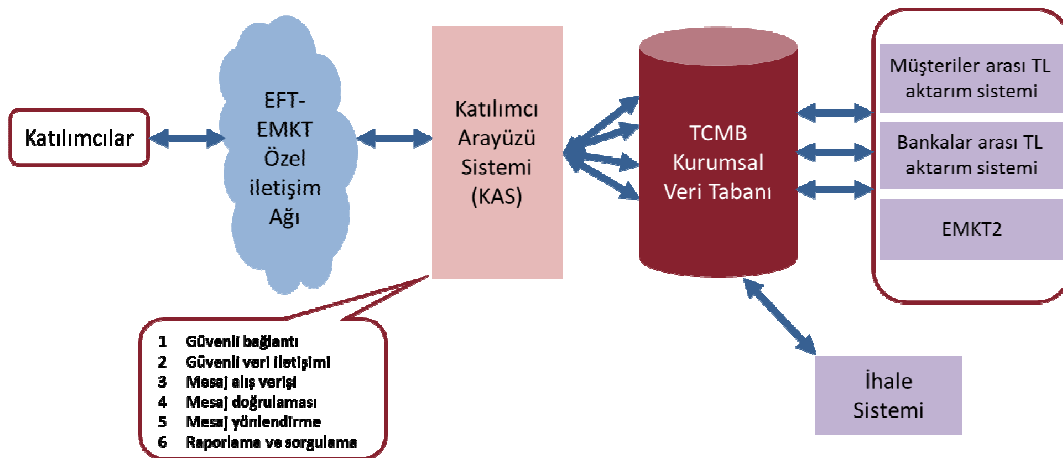
V.5. Ödeme Sistemlerinin Yeniden Yapılandırılması Projeleri

Ödeme sistemi, üç veya daha fazla katılımcı arasındaki transfer emirlerinden kaynaklanan fon aktarımlarının gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla yapılan takas ve mutabakatı sağlayan bir araç, yordam ve kurallar bütünüdür. Güvenli ve verimli çalışan ödeme sistemleri, ulusal finans sisteminin sağlıklı çalışmasının ve para politikasının başarı ile uygulanabilmesinin en önemli unsurlarından biridir. Ulusal ödeme sistemlerinin piyasa işleyişinde herhangi bir sorun yaşanmadan var olabilmesi finansal sistemin istikrarının sağlanması açısından büyük önem arz etmekte ve bu sistemlerin tüm uygulamalarından sorumlu olan merkez bankaları için de büyük bir sorumluluğu beraberinde getirmektedir.

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 4-I-f maddesinde "Türk lirasının hacim ve tedavülünü düzenlemek, ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlemlerini ve denetimini sağlayacak düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dahil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek" TCMB'nin temel görevleri arasında sayılmıştır. Kendisine verilen bu sorumluluk çerçevesinde TCMB dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmeleri ve en iyi örnekleri sürekli izlemekte ve ülkemize uygulanabilirliği açısından değerlendirmektedir.

Bu bağlamda EFT-EMKT sisteminin gelecekte karşılaşılabilecek muhtemel acil ihtiyaçlara hızlı cevap verebilecek, sistemde sayıca yoğun müşteri ödemelerinin az sayıda ancak yüksek tutarlı ve zaman kritik piyasa ödemeleri üzerindeki olası risklerini azaltacak, daha uygun maliyetli çözümler sunacak ve daha modern ve üstün teknolojiler kullanarak esneklik sağlayacak şekilde yenilenmesi kararlaştırılmıştır. Buradan hareketle yeni ödeme sistemleri yapısının TCMB'nin kendi kaynaklarıyla kurumsal uygulama geliştirme platformunun kullanımıyla gerçekleştirilmesi yaklaşımını benimseyen ödeme sistemleri yeniden yapılandırma projesi hazırlanmıştır. Bir kısmı uygulanmaya başlanan, bir kısmının da 2013 yılı içinde tamamlanması planlanan ödeme sistemleri yeniden yapılandırma stratejisi, aşağıdaki bileşenlerden oluşmaktadır.

Şekil V.5.1. TCMB EFT-EMKT Sisteminin Yeni Yapısı

I. Katılımcı Arayüzü Sistemi (KAS)

Ödeme sistemlerinin dışa açılan yüzü olan KAS, TCMB ile kurumsal ödeme sistemi uygulamaları arasındaki iletişime aracılık eden, XML mesajlarına dayanan, standart, güvenli, sürekliliği ve devamlılığı yüksek bir sistem olarak 1 Ekim 2012 tarihinde hizmete alınmıştır.

II. Elektronik Fon Transfer Sistemi

Elektronik fon transfer sistemi, 7 Aralık 2012 tarihinde işlevsel bir ayrıma tabi tutularak, düşük tutarlı müşteri ödemelerine odaklanan "müşteriler arası Türk lirası aktarım sistemi" ve bankalar arası yüksek tutarlı piyasa ödemelerinin gerçekleştirildiği "bankalar arası Türk lirası aktarım sistemi" olarak ikili yapıya kavuşmuştur.

i. Müşteriler Arası Türk lirası Aktarım Sistemi

2012 sonu itibarıyla EFT sistemindeki mutabakatların sayıca yüzde 98'ini oluşturan düşük tutarlı perakende ödemelerin gerçekleştirildiği müşteriler arası Türk lirası aktarım sistemi, 7 Aralık 2012 tarihinde hizmete alınmıştır. Sistemde hesaba ve isme yapılan müşteri ödemeleri, kamu ödemeleri, konut, işyeri ve diğer kira ödemeleri, maaş ödemeleri ve kredi kartı ödemeleri ile ilgili mesajlar gerçek zamanlı birebir mutabakat ilkesi ile işlenmekte ve katılımcı bankaların hesaplarında yeterli fon bulunması durumunda bekletilmeden gerçekleştirilmektedir.

ii. Bankalar Arası Türk lirası Aktarım Sistemi

Bankalar arası Türk lirası aktarım sistemi, bankaların birbirleriyle ve TCMB ile gerçekleştirdikleri piyasa ödemeleri ile yurt dışı finansal kuruluşlara verilen muhabirlik hizmetlerine ilişkin ödemelerin gerçekleştirildiği yüksek tutarlı bir ödeme sistemidir. Bu sistemde düşük tutarlı müşteri ödemelerine odaklanan müşteriler arası Türk lirası aktarım sistemi dışında kalan az sayıda, ancak sistemik öneme sahip yüksek tutarlı ödemeler gerçek zamanlı birebir mutabakat yöntemi ile işlenmektedir.

2013 yılının ilk dört ayında müşteriler arası ve bankalar arası Türk lirası aktarım istatistikleri incelendiğinde, müşteriler arası Türk lirası aktarım sisteminde gerçekleşen işlemlerin yüzde 82,9'unun 5 bin Türk lirasının altındaki işlemlerden oluştuğu görülmektedir (Tablo V.5.1).

Tablo V.5.1. 1 Ocak 2013-30 Nisan 2013 Müşteriler Arası ve Bankalar Arası TL Aktarım İstatistikleri

01.01.2013-30.04.2013	Bankalar Arası (adet)	Bankalar Arası (%)	Müşteriler Arası (adet)	Müşteriler Arası (%)
0-5.000 TL	130.683	16,63	60.345.904	82,91
5.000-10.000 TL	16.944	2,16	4.229.608	5,81
10.000-25.000 TL	22.378	2,85	3.761.219	5,17
25.000-50.000 TL	17.932	2,28	1.992.714	2,74
50.000-100.000 TL	23.583	3,00	1.159.309	1,59
100.000-500.000 TL	84.550	10,76	1.002.971	1,38
500.000-1.000.000 TL	51.174	6,51	130.853	0,18
1.000.000- TL	438.619	55,81	162.688	0,22
Toplam	785.863	100,00	72.785.266	100,00

Kaynak: TCMB

III. Menkul Kıymet Aktarım ve Mutabakat Sistemi (EMKT2)

2013 yılının Temmuz ayında hizmete girmesi planlanan EMKT2 sistemi ile mevcut yapıda EMKT sisteminde gerçekleştirilen menkul kıymet aktarım ve mutabakat işlemleri gerçekleştirilecektir. EMKT2'nin şimdi olduğu gibi EFT sistemi ile bütünleşik olarak çalışarak menkul kıymet ve fon aktarımlarında eş zamanlı ödeme karşılığı teslimat ilkesine göre faaliyet göstermesi planlanmaktadır.

Bu yıl içinde tamamlanması planlanan ödeme sistemleri yeniden yapılandırma stratejisinin son aşamasında ise EFT ve EMKT sistemlerinin de TCMB tarafından geliştirilen yazılımlarla yenilenerek ülkemiz ödeme sistemlerinin daha esnek, modern ve verimli bir yapıya geçişi hedeflenmektedir.

IV. İhale Sistemi (İHS)

İHS, TCMB bünyesinde gerçekleştirilen TCMB ve Hazine Müsteşarlığı ihalelerine ilişkin bilgi akışlarının gerçekleştirildiği bir sistem olup, 1 Ekim 2012 tarihinde faaliyete geçmiştir.

2013 yılı ortalarında tamamlanması planlanan ödeme sistemleri yeniden yapılandırmasının ülkemizin bankacılık sistemine ve mali sektörüne operasyonel açılımlar getirecek önemli ve gelişmiş bir altyapı sağlayacağı düşünülmektedir.

V.6. İşlem Kayıt Merkezleri

Son finansal krizin ardından yapılan değerlendirmelerde, tezgah üstü türev ürünlerinin (Over-the-counter derivatives-OTCD) artan işlem hacimlerine ve buna bağlı olarak ortaya çıkan risklere rağmen etkin bir şekilde izlenemediği tespit edilmiştir. Bu kapsamda, 2009 yılı Eylül ayında G20 liderleri OTCD piyasasının işleyişine ilişkin olarak sistemik riskin azaltılması, piyasa koşullarının kötüye kullanımının engellenmesi ve şeffaflığın artırılması bakımından tüm OTCD işlemlerinin işlem kayıt merkezlerine (Trade Repositories-TR) bildirilmesi gerektiğini beyan etmiştir.

Bu amaca yönelik olarak, Finansal İstikrar Kurulu da (Financial Stability Board-FSB) OTCD işlemlerine ilişkin verilerin TR’lerde toplanması ve piyasa düzenleyicilerinin, merkez bankalarının ve denetleyicilerin görev alanlarına giren düzenleyici işlemleri yerine getirmek için TR’lerde tutulan bu verilere etkin ve kolay erişiminin olması gerektiğini çeşitli raporlarda ifade etmiştir.

Diğer yandan, Ödeme ve Mutabakat Sistemleri Komitesi (Committee on Payment and Settlement Systems-CPSS) ve Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (International Organization of Securities Comissions-IOSCO) 2012 yılının Nisan ayında yayımladıkları Finansal Piyasa Altyapıları Prensipleri ile TR’ler bünyesinde tutulan verilere tüm ilgili otoritelerin etkin ve kolay erişiminin sağlanmasına yönelik olarak temel oluşturacak tavsiye ve ilkeleri ortaya koymuştur.

Yukarıda bahsedilen çalışmalar ve girişimler sonrasında, CPSS ve IOSCO tarafından TR’lerde tutulan verilere erişim ile ilgili olarak TR’lere ve otoritelere rehber olması amacıyla hazırlanan Otoritelerin İşlem Kayıt Merkezi Verilerine Erişimine İlişkin Danışma Raporu’nun ilk taslağı 27 Mart 2013 tarihinde yayımlanmıştır.

TR’lerde toplanan OTCD işlemlerine ilişkin verilerin yetkili otoritelerin erişimine açık tutulmasının önemli sebepleri bulunmaktadır. Son finansal kriz, OTCD piyasasında gerçekleştirilen işlemlerin şeffaflığı konusundaki çekinceleri ortaya çıkarmıştır. Kriz sırasında erişilebilir verilerin yetersiz olması, bazı finansal kuruluşların iflasına neden olan sürdürülemez açık pozisyonların alınmasından kaynaklı risklerin değerlendirilmesini engellemiş ve otoritelerin yetkilerini kullanarak gerekli müdahaleleri yapabilmelerine engel olmuştur. Verilerin şeffaflığının artırılmasının otoritelerin riskleri tespit ve takip kabiliyetini artırarak bu piyasaların istikrarını güçlendirebileceği düşünülmektedir.

Bu noktada, iyi işleyen ve organize TR’lerin verilerin toplanmasını, kayıt altında tutulmasını sağlayacağı ve verilere erişimi merkezileştirerek OTCD işlem kayıtlarının ilgili otoriteler için şeffaflığını artıracığı, böylece finansal istikrarın temin edilmesi ile piyasa koşullarının kötüye kullanımının engellenmesinin sağlanmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir. Ayrıca TR’lerin, katılımcısı oldukça fazla sayıda olan türev ürünleri piyasasında tüm katılımcıların işlemlerinin rapor edilmesi ve gösterimi konusunda bir standartlaşma sağlaması beklenmektedir.

OTCD piyasalarında şeffaflığın artırılması yönündeki G20 ülke liderleri tarafından yapılan taahhüt çerçevesinde TR’lerin önemi giderek artmaktadır. Bu yönde, son yıllarda finansal piyasalarda istikrarın sağlanmasını teminen TR’lerin fonksiyonlarının belirlenmesine ve geliştirmesine yönelik olarak düzenleme çalışmaları hız kazanmıştır. Birçok ülke, G20 taahhütlerini OTCD işlemlerine ilişkin

verilerin raporlanmasında uygulamakta ya da bu yönde çalışmalarını sürdürmektedir. Bu doğrultuda bazı ülkelerdeki otoritelerin, farklı ülkelerde yerleşik olsalar dahi TR'lerden veri talep etme hakları bulunmakta ve yasal olarak TR'ler bu veri taleplerini yerine getirmekle yükümlü kılınmaktadır. İlgili otoriteler geleneksel bir yöntem olan her veriyi ayrı raporlama kuruluşlarından elde etmek yerine, raporlama kuruluşlarından veri toplayan ve verilere erişimi daha hızlı hale getiren TR'lerden elde etmeye başlamış, bu şekilde otoritelerin yetki kullanımlarındaki etkinlikleri artmıştır.

Otoritelerin verilere erişiminin çerçevesini belirleyen taslak rapor, otoritelerin yerine getirmekle zorunda oldukları hedef ve amaçları doğrultusunda verilere olan ihtiyaçlarını ortaya koyan fonksiyonel bir yaklaşım sergilemektedir. Diğer bir deyişle, bu yaklaşım veri ihtiyacını otorite bazında ortaya koymak yerine, otoritelerin yerine getirdikleri görevler bakımından belirlemektedir.

Bu kapsamda, otoritelerin TR'lerde toplanan verilere olan ihtiyaçları aşağıdaki görevler çerçevesinde ortaya konulmaktadır.

- Sistemik riskin değerlendirilmesi
- Genel makro değerlendirmenin yapılması
- Piyasaların gözetimi ve yaptırımların uygulanması
- Piyasa katılımcılarının denetlenmesi
- Finansal piyasa altyapılarının denetimi, gözetimi ve düzenlenmesi
- Çözümleme sürecinin planlanması ve yürütülmesi
- Para politikası uygulamaları ve nihai kredi mercii fonksiyonu

Merkez bankaları genel olarak para politikasını makro hedeflere ulaşmak için yürütmektedir. Merkez bankaları bu hedeflere ulaşabilmek amacıyla para politikasını belirlerken finansal piyasalardan, mal, hizmet ve işgücü piyasalarındaki istatistiklerden yararlandıkları gibi bazı durumlarda piyasadaki riskleri finansal istikrar açısından takip edebilmek için OTCD işlemlerine ilişkin verilere de ihtiyaç duyabilmektedir.

Diğer yandan, merkez bankaları kendi para birimleri için nihai likidite sağlayıcılarıdır. Merkez bankaları bu fonksiyonu yerine getirirken likidite imkanlarından yararlanacak kurumun gerçekleştirmiş olduğu işlemlere, kurumun mali yapısına ve kurumca sağlanacak teminata ilişkin bilgilere ihtiyaç duymaktadır. Acil durumlarda, merkez bankalarının ayrıca piyasaya sağlanacak likiditenin önemli potansiyel sistemik sonuçları olup olmadığını da değerlendirebilmeleri önemlidir. Merkez bankalarının OTCD işlemlerine ilişkin bilgilere erişebilmesi likiditenin sağlanması durumunda ortaya çıkabilecek etkilerin değerlendirilmesi ve likiditenin istenen etkileri vermediği olası durumlarda çeşitli piyasalardaki zincirleme etkilerin görülebilmesi bakımından önem arz etmektedir.

Tüm bu hususlara ilave olarak, merkez bankalarının finansal piyasa altyapılarının gözetimi ve düzenlenmesi ile ilgili görevleri kapsamında da TR'lerde bulunan verilere erişiminin sağlanmasının gerekebileceği değerlendirilmektedir.

Kaynakça:

Committee on Payment and Settlement Systems-Bank for International Settlements-Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions, "Principles For Financial Market Infrastructures", Nisan 2012.

Committee on Payment and Settlement Systems-International Organization of Securities Commissions, "Consultative Report on Authorities' Access to Trade Repository Data", Mart 2013.

Financial Stability Board, "Report on Implementing OTC Derivatives Market Reforms", Ekim 2010.